

Interview: Det sidste ord – er ikke sagt endnu

På generalforsamlingen i maj 2025 besluttede Dansk Selskab for Psykosocial Rehabilitering at tage et års tænkepause og er derfor pt. hvilende og uden aktivitet. Formand Mogens Seider (MS) og næstformand Tonie Rasmussen (TR), der begge har været med fra starten i 2008, ser i dette interview tilbage på 17 års historie og fortæller om de unikke indsigter, det hele bygger på, om resultater og også om kampe, der endnu langt fra er vundet.

Hvis der er begreber, som Dansk Selskab for Psykosocial Rehabilitering især er knyttet til, er det ordene recovery og recovery-orientering. I 2015 spurgte konferencen i Vejle: Er recovery et stærkt paradigme eller et udvandet begrebet? Er det stadig et meningsfuldt spørgsmål her ti år senere?

MS: »Jeg tænker ikke, det er udvandet. Jeg synes, det er vigtigt, og jeg synes, det er afprøvet. Men det er ikke færdigafprøvet. Jeg har det svært med, at alle 98 kommuner skriver: 'Vi arbejder recoveryorienteret'. Noget af det bliver mere organisatorisk end menneskeligt. Og man glemmer, at man ikke kan lave recovery inde fra et rådhus. Recovery arbejder ud fra fortovet sammen med de mennesker, der bor i den by, hvor vi bor. Man kan ikke tage en central beslutning, heller ikke på Christiansborg, om at vi fra Tønder til Frederikshavn arbejder recoveryorienteret. Recovery er relationel og relationelt betinget. Det betyder, at man ikke kan hjælpe et andet menneske uden at sætte sig ind i en relation og i vedkommendes situation.«

TR: »Jeg tænker, at det stadigvæk er et relevant spørgsmål at stille, og det tænker jeg ikke, fordi jeg er uenig med dig, Mogens. Alle 98 kommuner siger, de arbejder recoveryorienteret, men det de rent faktisk gør, når de siger, at de arbejder recoveryorienteret, er dybt forskelligt. Og selvom Social- og Boligstyrelsen for et par år siden lavede en national definition og formulerede otte retningsgivende principper for, hvad det vil sige at arbejde recoveryorienteret rehabiliterende i kommunale kontekster, så er der meget stor forskel på, hvordan det udmøntes i de 98 kommuner. Recovery er en personlig rejse for et menneske, en form for udviklingsproces for et enkelt menneske, og man kan skabe nogle rammer, der i højere eller mindre grad understøtter de muligheder, den enkelte har for at komme ind i en positiv udviklingsproces. Men du kan ikke udvikle andre mennesker. Man kan ikke skabe recovery, men man kan lave nogle rammer, der gør det mere eller mindre sandsynligt, at mennesker kan komme sig. Og det synes jeg også, kommuner kan. De gør det bare ikke ens, og det er ikke det samme tilbud du får, lige meget hvor du er henne. Og alle kommuner kan kun lave *reservater*. De kan ikke lave sådan et helt reelt hverdagsliv. Så hvis ikke der er et samarbejde med de steder derude, hvor det helt almindelige liv foregår, så bliver mulighederne for at komme sig svære. Man kan godt blive hjulpet på vej, og det kan godt være en *stepping stone* at være i et eller andet kommunalt regi. Men hvis man for alvor skal komme sig, så skal man jo ud at

gøre det samme som alle de andre mennesker. Have fælles interesser med nogle andre, dyrke dem, arbejde, have familie, børn, venner, naboer og alt muligt.»

– For 10 år siden refererede recoveryorientering også til organisatoriske forandringer, som skulle øge borgernes chancer for recovery. I denne forståelse er det afgørende fx at afprøve institutioners regler og afvikle barrierer for recovery. Findes den stadigvæk, eller er den forsvundet fra fokus?

TR: »Det er enormt afhængigt af, hvor du befinder dig henne. Jeg oplever, at den stadigvæk er der, og at der stadigvæk er tale om, at der skal være ansat mennesker, som har egne erfaringer – også i lederstillinger, nogle steder i hvert fald. Altså der er virkelig kæmpestor forskel fra det ene sted til det andet. Inde i regionerne har man for eksempel valgt at systematisere det på den måde, at man siger, dem der er recoverymentorer, de har ligesom sådan en rolle, der er lidt på sidelinjen. Så de bliver aldrig rigtig en del af systemet, hvilket jo er noget helt andet end der, hvor man taler om at systemerne skal forandre sig. Det er i virkeligheden det, Marianne Farkas fra Boston University engang sagde: 'Systemerne er nødt til at kunne indgyde håb'.«

MS: »Jeg er nok en af de eneste tosser, der går op i, at alle mennesker skal tisse på de samme toiletter. Jeg oplever, at arenaen er fyldt med bygninger, indretninger og handlinger, hvor vi professionelle signalerer, at du er ikke lige så meget som mig. Jeg fortæller dig, hvor meget jeg holder af dig, og hvor meget jeg har kigget dig i øjnene. Men jeg har alligevel hele tiden nogle fordele, og derfor syntes jeg, at organisatorisk udvikling ikke går stærkt nok.«

– Hvordan har begrebet recovery – den måde, vi forstår personens proces på – udviklet sig i selskabets levetid?

TR: »Før vi stiftede selskabet, da jeg var forstander på et botilbud, tænkte jeg, at recovery handlede om, at nogle af dem, der boede inde i botilbuddet, godt kunne klare sig selv ude i en lejlighed. Jeg forstod det på den måde, at vi skulle arbejde isoleret inde i botilbuddet på at hjælpe folk med at få det bedre. Jeg havde ikke forstået på det tidspunkt, hvor stort det her var, at det også handlede om arbejdsmarkedsrettede indsatser. Om lokalsamfund, om frivillige foreninger, og alle mulige andre ting, som ikke er til at styre inde i et botilbud. Jeg tror, at jeg er prototypen på, hvordan forståelsen af begrebet har udviklet sig i de små 20 år, der er gået. Det er ikke sådan, at alle har været igennem den samme proces, men hvis vi sådan spørger generelt til begrebet, så har det langt større implikationer, end jeg forstod tilbage i midten af nullerne.«

MS: »Mange, der bruger psykiatrien, har ikke nogen brobygger. Og jeg tror ikke, man kan finde en vej i livet, hvis man ikke møder nogen, der kan sørge for, at man også en gang i mellem kan gå på Strøget, ligge på Bellevue eller tage til Hjallerup Marked, hvor man deltager i det, resten af befolkningen deltager i, *hvis* man har lyst til det. Og det kræver altså på en eller anden måde et netværk, og det sidder man ikke med i

en personalegruppe, hverken når man arbejder i Brønderslev, i Tønder eller i København. Og borgeren har ingen venner, han har ikke en familie, og der er ingen, der har råd...«

TR: »... og der skulle være nogen, der havde lyst til at være sammen med ham til de aktiviteter, fordi de havde en fælles interesse. I den kommune, jeg arbejder i, var der i 2015 et værested, der skulle forandres, og det skulle også flytte lokaler. Så blev det til et kompetencecenter. Siden hen er det blevet til noget, der hedder På sporet – Huset for udvikling og fællesskab. Den proces beskriver en forandring i den måde, vi tænker om recovery på. Hvis vi arbejder recoveryorienteret inde i et værested, så handler det om, at dem, der bruger det, selv skal bestemme, hvad for nogle aktiviteter, der skal være. I dag forstår vi, at opgaven er at lave partnerskaber med lokalsamfundet, så de frivillige foreninger bruger huset. Så naboerne bruger huset. At der er aktiviteter, som interesserer de mennesker, der bor i området, så de mennesker, der har det psykisk svært og bruger stedet, får mulighed for at have kontakter til for eksempel frivillige foreninger, som bruger lokalerne der. Og pludselig så drikker man kaffe sammen.«

– Vil I uddybe, hvad en psykosocial forståelse af psykiske lidelser er?

TR: »Selskabet har hele vejen igennem stået for en psykosocial forståelse af psykiske vanskeligheder. Det betyder, vi tænker, at når mennesker får nogle psykiske reaktioner, så handler det ikke om, at der er en kemisk ubalance i deres hjerne, eller at de har arvet en eller anden psykisk sygdom. Så handler det om, at de har været udsat for noget i deres liv, som gør, at de er nødt til at reagere på det. Det er en forståelse, som står i modsætning til den traditionelle psykiatri. Det er en meget mere traumebevidst tilgang. Det er en meget mere kontekstbaseret tilgang. Altså der kan også være sociale forhold som for eksempel fattigdom eller diskrimination, som gør, at folk kan få det psykisk svært. Det reagerer man på som menneske, uanset hvad man er født med. Denne forståelse afviser ikke, at vi ikke er født ens. Vi er født forskellige. Vi har forskellige genetiske kapaciteter med os, men det er påvirkningerne i de kontekster, vi indgår i, som enten udløser eller ikke udløser nogle psykiske reaktioner.«

MS: »Dengang der skulle nedlægges sengepladser, og en social psykiatri etableres i stedet, sagde Benny Lihme: Hvorfor skal det hedde *socialpsykiatri*? Så hvis vi tager det sociale først, hvorfor skal psykiatri så altid slæbes med? Ingen mennesker kan leve deres liv alene. Jeg har i hvert fald ikke mødt nogen, der ikke savner fællesskab. Jeg kan ikke forstå, at borgere, der har fået en diagnose, også får nogle andre eller mindre rettigheder i en kommune end dem, der ikke har en diagnose. Jeg oplever, du først og fremmest bliver din diagnose. Det er ikke rimeligt.«

TR: »... men det handler vel også om, at psykiatri er et lægefagligt speciale, og det arbejde, man kan lave ude i det sociale, har intet at gøre med et lægefagligt speciale. Det handler om noget socialt, om noget psykisk, om nogle vilkår i livet, om at få sig et liv. Erik Olsen sagde engang: 'Det handler ikke om at blive

rask, det handler om at få sig et liv'. Og det var faktisk meget klart sagt: Den psykosociale forståelse handler om at hjælpe mennesker med at få sig et liv.«

– Er der en særlig faglig eller menneskelig indsigt, som danner en slags rød tråd i denne historie?

MS: »Jeg synes, vi er enormt hurtige til at institutionalisere og rubricere, ja, gøre det hele mekanisk. Nu er vores søn ikke lige nummer 1 i klassen, det må vi have udrett. Eller hende, der har lavet et færdselsuheld, hvad er der galt med hende? Og så skal hun tilhøre en hjælp eller en institution eller et hospital. Lad nu være med at spørge, *hvad der er galt* – spørg, *hvad der er sket!* Det er altså ikke helt løgn. Vi mennesker ligner hinanden mere, end vi er forskellige fra hinanden, så lad os tilbyde den samme mulighed for hjælp til alle.«

TR: »Og jeg vil sige det samme. Den røde tråd i det her er vel i virkeligheden at forstå, at det *ikke* er en anden slags mennesker, der får det psykisk svært. Det er os alle sammen, der får det psykisk svært, hvis vi bliver udsat for noget, som kræver en vis reaktion af os som mennesker. Det handler om, hvad man bliver udsat for. Det er sådan set den røde tråd. Det handler ikke om en medfødt sygdom i hjernen. Og denne forståelse kræver en omstilling af systemer, indsatser og tænkning.«

Så, hvordan har psykosocial rehabilitering flyttet sig som fagfelt, siden selskabet blev grundlagt i 2008? Hvad er de vigtigste forandringer, selskabet har været med til at skabe?

TR: »Nu kommer der et hurtigt skud fra hoften! Selskabet har for det første været en platform for en faglighed, som ikke havde andre platforme at stå på. Det er hele det her med en psykosocial forståelse. For det andet har vi har været med til at udbrede en forståelse af recovery som en ikke kun individuel proces, men som en social proces. Det tror jeg virkelig er en ting, som selskabet med tiden kom til at stå for. Og så tror jeg faktisk også, at selskabet har gjort en indsats omkring sådan noget som en forståelse af langvarig psykofarmakologisk behandlings skadevirkninger og vigtigheden af en traumbaseret tilgang. Måske skal jeg også nævne Åben Dialog, for vi var jo faktisk for mange år siden i gang med at promovere Åben Dialog som et element ind i en recoveryorienteret indsats.«

MS: »Da vi havde de her tanker om at stifte et selskab, var vores umiddelbare idé, at vi skulle hedde Dansk Selskab for Recovery, men her sagde Pernille Jensen noget enormt vigtigt: 'Vi kan ikke tage patent på recovery. Stop! Vi kan ikke hedde det'. Og så fandt vi det her enormt sexede navn Dansk Selskab for Psykosocial Rehabilitering. Jeg har stadigvæk svært ved det nogle gange, når folk spørger: Er det dig, der er formand for selskabet? For jeg har aldrig følt, jeg har været i et selskab, men vi var nødt til at lave et selskab, ellers blev vi ikke hørt! Det vidste jeg fra min fortid i fagbevægelsen. Og siden kom tilslutningen også. Vi har haft konferencer med næsten 300 mennesker i Vejle. Vi samlede folk, og de tog borgerne med, efterhånden som vi lukkede op. Det var nyt! At man kunne komme til Torvehallerne i Vejle og tage

sine kolleger med, og man kunne også tage borgere med, og alle kunne føle sig i trygge rammer. Det var i mine øjne et fællesskab, som var helt fantastisk. Og folk, der i dag laver Åben Dialog eller hvad de nu laver, de kom i det her netværk.«

TR: »Det er jeg enig med dig i. Hvis du tænker på hele det netværk, så kan man godt sige, at selskabet faktisk gennem årene har stået for at danne et nationalt og internationalt netværk ud til andre fagfæller, på alle mulige måder. Og grunden til, at vi overhovedet startede selskabet, var jo også at etablere en eller anden platform for en psykosocial tilgang og forståelse og en måde at arbejde på, som vi var bange for forsvandt, da amterne blev nedlagt i 2007. Fordi imens amterne var der, var de sociale botilbud ligesom samlet i én platform. Men så blev vi jo så nedlagt, og 80 procent kom ud til kommunerne og skulle ind i nogle store handicapafdelinger, hvor vi let druknede i at være sådan en lille bitte del af et meget stort område. Og Videnscenter for Socialpsykiatri, som Erik Adolph havde grundlagt, stod til at blive lukket, og blev det jo faktisk også et par år senere.«

– Selskabet, er det ofte blevet sagt, går på to ben, et fagligt og et (fag-)politisk? Er de to altid gået i takt, og betinger de hinanden, eller er de tværtimod vokset fra hinanden?

TR: »Vi startede ud med et fagligt selskab, som der var behov for, fordi der ikke var så mange andre steder at tage sig af den psykosociale faglighed. Men så fandt vi jo ret hurtigt ud af, at hvis man skal noget med faglighed, så bliver man også nødt til at virke politisk, fordi ellers får man ikke indflydelse.«

MS: »Hvis man vil dagsordensætte menneskers ret til at blive en del af fællesskabet på trods af, at man har fået en diagnose, og lade være med at sygeliggøre flere mennesker, så bliver man altså nødt til at have nogle politiske venner. Det er én ting. Der er også en tendens til, at fagfolk opnår specielle rettigheder i kraft af deres uddannelsesbeviser. At fagbevægelsens faglige kamp for rettigheder overruler de mennesker, deres medlemmer har med at gøre. Jeg mener, der er klare tegn på, at vi i dag stadigvæk indretter tilbud, som er rettet ind efter de mennesker, der får løn for at være der, frem for de mennesker, der bor der.«

TR: »Det handler også om en magtkamp inde på Christiansborg. Tør politikerne, der laver lovgivningen, lytte til nogle andre end lægerne? Til dem, som er inde i psykiatrien, og til nogen, der tænker anderledes, end psykiatrien tænker. Og som det har været indtil nu, er det min oplevelse, at det har de ikke turdet. For vi er faktisk gennem årene lykkedes med at få adgang. Jeg har også selv været på Christiansborg og holde oplæg for deres sundhedsudvalg, og vi har på alle mulige måder faktisk haft adgang til at tale med politikerne på Christiansborg. Men den lovgivning, der kommer ud, er stadigvæk 90% præget af et lægefagligt psykiaterspeciales tænkning. Der har ikke været politisk mod på Christiansborg til at lave en lovgivning, der var anderledes.«

MS: »Men jeg tror, at der er sket en udvikling. Der er faktisk også nogle politikere, der tør tage kampen nu, og det kan være rigtig svært for dem. De politikere har brug for relationer ude i praksis, så de kan repræsentere de jordnære perspektiver på højeste plan.«

– På psykosocialrehabilitering.dk står der, I har taget en tænkepause; at fagfeltet er i bevægelse, en transition er i gang. Kan I uddybe? Og tror I, et fagligt selskab som dette fortsat er relevant (og hvordan) – eller skal der noget andet til?

TR: »I hvert fald tror jeg, der er groet nogle forskellige bevægelser ud af vores græsplæne. Åben Dialog er groet og vokset og er blevet rigtig stor som bevægelse. Ikke bare som en metode, men som en tilgang og som en bevægelse ind i mange forskellige steder. Hele det her med det traumbaserede vokser og vokser og vokser. Så der er jo sådan nogle faglige tiltag rundt omkring, som virkelig har groet sig stærke og gode. Og det er godt. Det behøver vi ikke bære mere som fagligt selskab. Der var engang, hvor vi kunne hjælpe det på vej, men nu har det fået sin egen eksistens. Tiden er gået. Alting har forandret sig på de 17 år. Så vi bliver også nødt til at blive til noget andet, end det, vi var. Det er også det, tænkepausen skal bruges til. Og så er der hele det med det politiske. Nu er der jo heldigvis nogle unge gode kræfter, som er villige til at investere sig selv i at lave et stykke politisk arbejde og forsøge at få et parti op at stå. Det synes jeg er fantastisk!«

– Ser I partiet Ny Velfærd som en naturlig arvtager til Dansk Selskab for Psykosocial Rehabilitering?

TR: »Mere som en forgrening blandt flere andre mulige, vil jeg sige, fordi det parti, de forsøger at stifte nu – hvilket er rigtig godt, og som vi på alle måder bakker op om –, det er jo kun en lille del af det, som selskabet har forsøgt at arbejde på. De bliver jo ikke en faglig platform. Men de bærer selvfølgelig en del af det politiske ben videre. Det er måske knap så fagpolitisk og mere Christiansborgpolitisk, eller hvad vi skal sige. Det er ikke det hele, for selskabet søgte faktisk at favne bredere end som så.«

MS: »Mit svar vil være lidt af det samme. Vi havde aldrig tænkt, at vi skulle stå inde på Christiansborg. Vi ville gerne ud at lave noget i fagligt fællesskab, og så håbede vi, vi kunne flytte noget den vej. Jeg synes, det er modigt af dem og stærkt af dem, at de går op politisk.«

– Så, er der stadig brug for et fagligt selskab, eller er fagligheden vandret andre steder hen, så der ikke længere er brug for sådan en paraply?

TR: »Der er kæmpe meget brug for et fagligt selskab, som står for en psykosocial faglighed, for det store arbejde ude i de kommunale kontekster, det tager Åben Dialog, LA2 eller andre sig for eksempel ikke af. Der er nogle, der skal arbejde med det dér og samle et fagfelt og en viden og en praksis.«

MS: »Hvis du skulle udtage et nyt fodboldlandshold, så kan du godt sætte LA2 på venstre back og Åben Dialog på en anden position, men det får du ikke et hold ud af, medmindre nogen koordinerer. Og jeg synes, de alle sammen har fundet sandheden, og det er jeg lidt bange for.«

– Fra 2012 til 2023 uddelte Dansk Selskab for Psykosocial Rehabilitering hvert år Den Flyvende Gris – Danmarks Psykosociale Rehabiliteringspris. Der er også uddelt tre ærespriser til Knud Ramian, Finn Blickfeldt Juliussen og Pernille Mørch Jensen. Men hvordan kom grisen op at flyve, til at begynde med?

MS: »Vi var 11 forstandere fra det daværende Københavns Amt, som i 2007 rejste til USA på studietur, bl.a. til Boston, hvor vi mødte professor Marianne Farkas. Hun kom ud på fortovet og hentede os sammen med ni kollegaer. Og de kollegaer, hun præsenterede os for, var faktisk folk, der selv havde sloges med det, vi taler om her, mennesker med psykiske udfordringer. På Yale traf vi professor Larry Davidson. Da han præsenterede sig, spurgte han mig: *Mogens, do you believe that pigs can fly?* Og de studerende på Yale School of Medicine, der kom fra Kina, Australien, alle steder i verden, skulle skrive under på, at grise kan flyve. Når de var rejst hjem, købte de små grise, som de sendte retur til Yale og Larry. Der hang nok 100 grise ned i snore fra loftet på afdelingen og forskernes kontorer.«

TR: »Og det hele handlede om, at man skulle tro det umulige...«

MS: »Ja, netop, jeg oplevede mit livs største uddannelse der. For jeg mødte en kultur, der sagde, at det her kan ikke lade sig gøre, hvis ikke du gider høre efter, hvad borgerne siger og tænker. Og der kan jeg altså have svært ved at se, at det har slået ordentligt igennem herhjemme.«

TR: »Det var bare hele det spørgsmål med, at man ikke er et anderledes menneske, fordi man har haft det psykisk svært. Det gjorde et kæmpestort indtryk på mig. Jeg havde ikke set det i Danmark på det tidspunkt. Ikke så længe efter var vi til en eller anden konference sammen, hvor jeg for første gang mødte Lisa Korsbæk. Jeg anede ikke, hvem hun var. Der stod bare en forsker deroppe og snakkede om noget interessant og spændende forskning. Og efter hele det dér vidensbaserede oplæg, som man nu skal holde, fortæller hun så, at hun også har en anden personlighed eller en anden definition. Så fortalte hun, at hun havde en diagnose med skizofreni, og hele salen var simpelthen målløs. Besøget i USA og Lisa Korsbæks oplæg pillede for alvor ved mine egne indre fordomme om, at mennesker, der har det psykisk svært, er en anden slags mennesker.«

– Har denne indsigt fungeret som brændstof i de 17 år, der er gået siden stiftelsen i 2008. Eller: Hvad har drevet jer til at fortsætte som frivillige kræfter gennem alle årene?

TR: »Jeg tænker, der er flere elementer i det. Et af de vigtigste elementer er, at der er behov for det. Der er faktisk et hul her. Der er ikke nogen, der varetager et fundament for en psykosocial faglighed. Så det er

den ene ting, der har været et behov, og det har vi også mærket. Der har været rigtig mange deltagere, og nu hvor vi er gået i hi, så er der også masser af kommentarer på de sociale medier om hvad så og hvem skal nu osv. Og så tænker jeg, at en anden ting er, at det også ved tilfældigheder var en gruppe af mennesker, der var samlet, hvor alle hver især brændte for en sag. Jeg var selv opdraget i hospitalspsykiatrien og mærkede lynhurtigt, at jeg havde brug for at gøre noget andet. Jeg havde brug for at gå en anden vej, end det, man kunne inde i psykiatrien. Og her fandt jeg så pludselig nogle fæller, nogle kammerater, som gerne ville gøre noget andet sammen med mig. Og så har vi tit talt om social indignation. Jeg tror også, vi var en gruppe mennesker, som allesammen havde social indignation med os.«

MS: »Jeg tænker mig selv tilbage til Gredstedbro Kro, hvor jeg mødte Preben Wilhjelmsen, han sagde: 'I alle firkantede systemer, der findes der runde mennesker', og det er dem, du skal jagte. Jeg er gammel VS'er, så jeg tænker, vi må kunne forandre noget.«

– Hvordan har det været at snakke om?

MS: »Jeg har været på en lang historisk rejse sammen med gode kolleger. Fra Høje Taastrup til New York, til Yale, til Berlin, til Amsterdam. Vi prøvede at gøre en forskel, da kommunalreformen slog igennem. Og vi troede faktisk på, at vi kunne skabe nye botilbud. Vi benyttede nok en luftlomme, hvor der ikke var nogen til at holde øje med os, og jeg føler egentlig også, vi har gjort en forskel, men vi har bare ikke så meget magt, som lægerne har, fordi vi kun er ledere af sociale organisationer. Vi burde faktisk have førertrøjen på. Det ville jeg gerne have.«

TR: »Jeg er meget taknemlig over at have fået lov til at være en del af dette selskab i alle årene, og jeg har også lært rigtig meget af det. Det er virkelig skønt. Jeg er også lidt stolt af det, vi faktisk har udrettet. Og så kan jeg også mærke en vemodighed, som handler om, at vi ikke har vundet kampen, den kommer til at vare mange år endnu. Og kommer den psykosociale faglighed bare til at drukne i alt muligt andet, eller hvad kommer der til at ske?«

MS: »Så kan det godt være, I skal passe på med at sende mig for tidligt på pension. Så kan det godt være, jeg vågner op igen!«

Interviewet blev gennemført 9. juli 2025 af Christian Louw Guld.